

Чурапчыга күн тахсар!

САҢА ОЛОХ

2019 сыл
Бэс ыйын
14 күнэ
БЭЭТИНСЭ
№ 43
(11600)

12+

Чурапчы улуунун хаһыата
ХАҤЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫҤ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Бэс ыйын 15-16 күннэрэ -- улууска Сомоболоһуу ыһыаба

ЫҤЫАХ

Кымыстаах чороону көтөбүөх
Кытыастар күн диэки уунаммыйт.
Кыым саба үөрүүнү үрдэтэн,
Кыттыахха ыһыахха, оонньууга.

Алгыстаах тыллары этиэхпит
Айыһыт алгыһын анааммыт.
Аал уоппут иччитин албааммыт,
Ас кизин бастыһын бэрсэхпит.

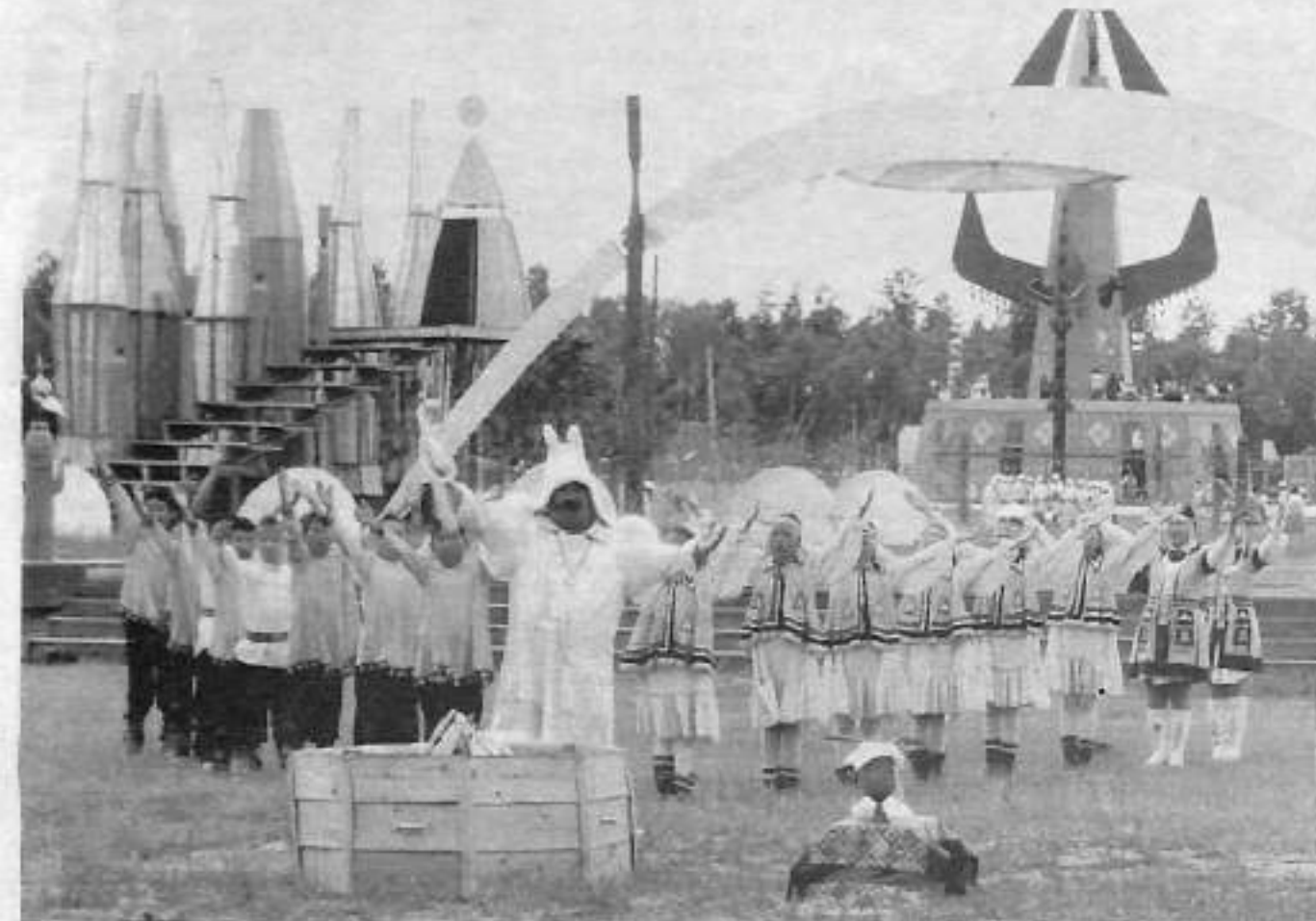
Күн дьонун көйгүөрэ улаатта
Күөх хонуум быһаһын тухары.
Күөмэйдээх бастыһа кэккэлээн,
Кылыһах куолаһыт дьизэрдэ.

Кыталык кэриэтэ кыһнаһан,
Көрүүхтэн кэрэтик хамсанан,
Кэрэчээн кыргыттар үлүүлээн,
Күн дьонун үөрүүтүн үксэттэ.

Оһуохай дьизэрдэр чугдааран,
Оһуордаан көрдөрдө тулаһын.
Олустук ыспаран саһаран,
Ойуолуур тэтиммин эбэбин.

Дьөһөгөй сүүрүүтүн көрүүхпүт,
Дьөһүннүк туттаммыт сэргэхпит.
Дьэргэйдит сүүрүкпүт бастыаба
Дьэргэстэй ыһыабын түмүктээн.

Иннокентий АЛЕКСЕЕВ.

СОМОБОЛОҤУУ ЫҤЫАБЫНАН!

«Чурапчы улууһа (оройуона)» муниципальнай тэриллии дьаһалтата уонна улуус дьокутааттарын Сэбиэтэ улуус дьонун-сэргэтин үйгү тунах, Сомоболоһуу ыһыабынан итиирик-истинник эбэрдэлиир!

Үгүс үйэлэри угуордаан кэлбит сахабыт төрүт үгэһэ - ыһыах айылба уһуктуутун уонна силигилии ситиитин, дьон-сэргэ олоххо тардыһытын уонна кэрэбэ дьулуһуутун кэрэһэлиир, көлүөнэлэр алтыһыларын түстүүр ытык бэлэз кэмнэн буолар. Өрөгөйдөөх тэрээһингэ норуот ис кэрэстэ, ураты талаана, дьобура арылхайдык көстөр.

Быйылгы ыһыах улууспутугар Сомоболоһуу ыһыабынан биллэриллэн, үгүс кизг дьаһалларынан добуһолланан ытыыллар. Бу сыл аатырбыт олонхотун И.Г. Тимофеев-Теплоухов үбүлүйдээх 150 сылыгар түбэһэн, төрөөбүт дойдутугар Хайахсыкка улахан түһүлгэ төрүттэнибэ. От ыйын саҥата Амма улуутугар Саха сириг норуоттарын оонньууларыгар улууспут чизин ыспарсымыаннарбыт көмүскүөхтэрэ. Бу барыта улууспут инники сайдыытыгар укулаат буолан, дьон-сэргэ, нэһилиэнньэ биэр сомобо буолуутугар көмөнөн буолуоба.

Ыһыахха аба көлүөнэ кэнчээри ыччаттыгар норуот сүүһүнэн сылларга мунньууллубут билиитин-көрүүтүн бизэрэ, үтүө үгэстэригэр үөрэтэр. Ытык кырдыабаастартан алгыс ылан, эдэр дьон үтүөбэ-кэрэбэ тардыһара күүһүрэр, иннин диэки эрэлиэхтик, эрдэхтик хардыылыыр.

Биир сомобо буола түмсэн, иннибитигэр туруоруллубут соруктары толоруохпут, дьон-сэргэ олобун түспарыахпыт диэн бизэ эрэлиэхпит.

Барыгытыгар кытаанах доруобуяны уонна бары үтүөнү баһарабыт! Ыһыахха этиллибит алгыс үрдүк ситиһиһлэргэ кынаттаатын, уйгуу-быһаһы аһалпын!

Алексей НОГОВИЦЫН,
Чурапчы улуунун баһылыгынын э.т.,
Афанасий ЗАХАРОВ,
улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ.

КҮНДҮ БИИР ДОЙДУЛААХТАРБЫТ!

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнин аатыттан эһигини Үрүг Тунах ыһыабынан эбэрдэлиибит!

Саха дьоно кыһыны этэнгэ туораан, сааһан сайыммытын көрсөр, өбүгэлэрибит үгэһинэн аар айылбаһытыгар сүүрүүр, уйгуу-быһаһы түстүүр бэлэз куммүт үүнэ. Саха сириг үрдүнэн ыһыахтар сабаланнылар. Ханнык баһараар омук кини аһаһаа аһыаһыттан, элбэһиттэн тутулууга суох, бэйэтин үгэһэ, култуурата, омук быһыытынан духуобунай бааһа төһө дүрүнэ, олохтообу, ылыктааба - ол суолталанар. Биһиги өбүгэлэрибит уустук үйэлэри угуордаан, быһыр-быһыргыттан саха ыһыаһын, олонхотун кэс тыл онгостон бэлэх ууммуттара. Ону биһиги илдьэ сылдьабыт, бэйэбит кэлэр көлүөнэбитигэр тизэрдэр ытык соруктаахпыт. Төһөнөн омук бэйэтин үгэстэригэр тизэбирэр, сизэрдэрин-туомнарын ытыктыыр, тутуһар, оччонон кини күүстээх, санаата бөбөх, уйулбата кытаанах уонна тизэхтээх. Тизэхтээх уйулбалаах, кытаанах санаалаах омук инники өттүгэр олорорго дьулуурдаах, ордук үчүгэй бэлэмнээх. Онон биһиги ытык өбүгэлэрибитигэр, саха быһыргытыгар махтал санаалаахпыт уонна кинилэр иннилэригэр төлөрүүбөт иэстэхпит.

Күндү улууспут дьон-сэргэтэ! Ийэ айылбаһыт силигилээн, тулсан тулар кэмизэр эһиэхэ хас биридигитигэр өг-быһаһ олобу, чөл туругу, этэнгэ буолууну баһарабыт. Илин өттүгүт ибири билбэтин, кэлин өттүгүт кэнтиги көрбөтүн, сыспай сизлэххит эбиллэ турдун, хороһор муостааххыт үксүү турдун, кэнчээри ыччаккыт кэскиллээх буоллун. Саргыбыт салалыннын, элбээн, тэнийэн, чэчирээн иһизбин. Үрүг Тунах ыһыабынан!

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнин дьокутааттара
Михаил ГУЛЯЕВ, Павел ПИНИГИН, Семен НИКИТИН.

Дьокутааттар үлэлэр

Улуус дьокутааттара уонна Чурапчы нэһилиэгин Сэбиэтэ түмсэллэр

Бэс үйүйн 11 күнүгэр улуус дьокутааттарын уонна Чурапчы нэһилиэгин Сэбиэтин холбоһуктаах төгүрүк остуол буолла. Манна нэһилиэккэ үс сытыы болпур уос көрүлүннэ. Бастагынан, Чурапчы нэһилиэгин суолун кыһалбалара. Иккиннин, уулуссалары уотунан сырдатты. Үсүнүн, бөү хомуйуу уонна киин сыбаалка туруга. Төгүрүк остуолу улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэл Афанасий Захаров салайан ытта. Бу кэпсэтии сыала-соруга диэн Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтатын кытта бу кыһалба тула түмсэн, ону туоратар суолу тобулуу буолар. Салгыы бу туһунан биһиги суруйуубутугар аабын.

ЧУРАПЧЫ НЭҢИЛИЭГИН СУОЛУН КЫҤАЛБАЛАРА

Владимир Сивцев: Чурапчы нэһилиэгэр уопсайа 85 км 240 м уулусса суола баар. Кытаанах бүрүөһүнэ 27 км 631 м, асфала 2 км 780 м. Бу суолу көрөргө-харайарга нэһилиэк бүддьүөтэ хайдах да тийбэт. Кэнники 5 сылга гаас киллэрэн, оноруулаах да суолларбыт алдьаннылар. Хаһыллыбыт суолу чөлүгэр түһэри симистэзэ кирибэт диэн гаастар оморботтор. Ол биһиги бүддьүөлүтүгэр охсуулаах буолла. Онно былырын былааны таһынан сүрдээх элбэх суолу омордубут. Холобур, «Молодежнай» түөлбөзү оморбут. Быйыл арбаа түөлбөзү омордуохтаахпыт. Быйыл суол көрүүтүгэр (грейдердээһиннэ) 837 тыһ. солк. үлэни аукционна «Востокстрой» тэриптэ кыайан омор сылдьар. Ону таһынан ПГС (песчано-гравийная смесь) 2000 куб.м. 2 мөл. 400 тыһ. көрүлүөхтээх. Ленин уулусса муостатын бырайыактааһыныгар 800 тыһ. солк. бараатыбыт. Бу муоста уопсай суумата 7 мөл. 502 тыһ., ол иһиттэн өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтэ - 7 мөл. 52 тыһ., нэһилиэк бүддьүөтэ - 450 тыһ. Бытархай үлэлэри аахпакка туран, быйыл суолбутугар уонна муостага 12 мөл. 39 тыһ. солк. баран турар. Ол иһиттэн бүддьүөтэ - 4 мөл. 987 тыһ. Суолу тутууга уонна өрөмүөнүгэ биир да харчы суох. Быйыл илин «Мичил» уһууааммыт үлэзэ кириэр, ол кирии суолун онорууга баһаам. Онно хаһайыстыбаннай тэриптэлэригэр субуотунньук быһыытынан кэлэн үлэлээн диэн көрдөстүбүт. Маны таһынан Ленин уулуссага «Тулукчаан» таһынаабы, интэринээт-оскуола, С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын уонна поликлиника суоллара инники соруктан түспэттэр.

хайдах да тийбэт. Кэнники 5 сылга гаас киллэрэн, оноруулаах да суолларбыт алдьаннылар. Хаһыллыбыт суолу чөлүгэр түһэри симистэзэ кирибэт диэн гаастар оморботтор. Ол биһиги бүддьүөлүтүгэр охсуулаах буолла. Онно былырын былааны таһынан сүрдээх элбэх суолу омордубут. Холобур, «Молодежнай» түөлбөзү оморбут. Быйыл арбаа түөлбөзү омордуохтаахпыт. Быйыл суол көрүүтүгэр (грейдердээһиннэ) 837 тыһ. солк. үлэни аукционна «Востокстрой» тэриптэ кыайан омор сылдьар. Ону таһынан ПГС (песчано-гравийная смесь) 2000 куб.м. 2 мөл. 400 тыһ. көрүлүөхтээх. Ленин уулусса муостатын бырайыактааһыныгар 800 тыһ. солк. бараатыбыт. Бу муоста уопсай суумата 7 мөл. 502 тыһ., ол иһиттэн өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтэ - 7 мөл. 52 тыһ., нэһилиэк бүддьүөтэ - 450 тыһ. Бытархай үлэлэри аахпакка туран, быйыл суолбутугар уонна муостага 12 мөл. 39 тыһ. солк. баран турар. Ол иһиттэн бүддьүөтэ - 4 мөл. 987 тыһ. Суолу тутууга уонна өрөмүөнүгэ биир да харчы суох. Быйыл илин «Мичил» уһууааммыт үлэзэ кириэр, ол кирии суолун онорууга баһаам. Онно хаһайыстыбаннай тэриптэлэригэр субуотунньук быһыытынан кэлэн үлэлээн диэн көрдөстүбүт. Маны таһынан Ленин уулуссага «Тулукчаан» таһынаабы, интэринээт-оскуола, С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын уонна поликлиника суоллара инники соруктан түспэттэр.

ЫЙЫТЫЛАР

Яков Оконешников: 837 тыһ. солк. үл. чолпу ханнык суолларга диэн көрүлүннэ? Светофор киин перекрестокка туруо дуо? Алдьаммыт асфальт оноруллуо дуо?

(Владимир Сивцев эппиэттиир): 837 тыһ. суума бу нэһилиэк суолугар барытыгар диэн көрүлүннэ. Холобур, грейдер 1 чааһа - 5 тыһ. солк., күнэ - 40 тыһ. солк. Итинэн суоттаан таһаардаахха, бу үл. олус түргэнник бүтэр. Светофорга быйыл 600 тыһ. солк. үл. көрүлүбүт. Ол эрэри, «Якутскэнерго» биһигини кытта сууттаһан, 5 анаар мөл. солк. төннөрөргө диэн суут уурааба тахсыбытынан, биһиги сыллаабы бүддьүөлүтүгэр быһыыбыт-оттубут, ол иһигэр ити светофор харчытын. Маны таһынан перекрестоккыт да онорулла илигэ иннэ тэрует буолар. Асфальт абырахтааһынна бетоннааһын сүрдээх ыарахан суума тахсар, онон быйылгы

бүддьүөккэ хайдах да кыаммаппыт. Инникитин манна бырагырааманы оморон үлэлэххэ наада диэн түмүккэ кэлбиппит.

Афанасий Захаров: Биир сыл нэһилиэккэ грейдер ылыллыбыта, ол ханнык тэриптэзэ баарый, үлэлиир дуо? Муосталары көрүүгэ-харайыыга үл. көрүлүүтэ хайдагы?

Эппиэт: Грейдер кэлээт даһаны, «Дорожник» ХЭТ бэриллбитэ. Дуогабар быһыытынан, тэриптэ үлэтигэр туттулларын таһынан нэһилиэк суолугар эмиэ тахсыахтаах диэн этэ. Онук үлэлээбитэ. Салгыы «Моя Чурапча» диэн тэриптэзэ бэриллэн үлэлээбитэ. Арасыйыа онорууга да буолан, элбэхтэ алдьанан-кээһэнэ, бу тизиньикэ «износка» табыста. Оморорунааһар көрдүүр элбэх диэххэ. Муосталары көрүүгэ-харайыыга биир да үл. суох. Оттон хаһытаалынай өрөмүөнү өрөспүүбүлүкэттэн көрдүүбүт. ДЭС муостатын эһиитигэ киллэриэхпит диэбиттэрэ, онно үлэлэһибит.

Сергей Новгородов: Грейдер үлэзэ үлээн тутулуктааһын биһиги, дьокутааттар, тустаах үлэһиттэр билэбит, оттон нэһилиэккэ билбэт, өйдөөбөт. Олохтоохтор грейдер тахсан баран, тобо мөлтөхтүк анньарый, ардах кэнниттэн хас хонугунан тахсыахтаабыт, ким хонтуруоллуруй диэн ыйыталлар. Красильников, Сивцев аатынан уонна Новая уулуссалар сибэһиһилэригэр баар суолга уу тахсар, оччобуна сатыы киһи сатаан сылдьыбат буолар. Урут кыбыычаан баарына онон сылдьаллар этэ. Билигин ардах кэнниттэн куурбутун да кэннэ (дьон бачыынканын сылдьар буолбутун кэннэ) чолпу ол суолу туораарылар саппыкынан сылдьарга күһэллэллэр. Ону туоратарга туох үлэ быһылыы?

Эппиэт: Грейдер тахсыытын биһиги үлэһиппит Владимир Петрович Барашков хонтуруоллуур. Нэдиэлэзэ биридэ таһаара сатыыбыт. Ааспыка ардах кэнниттэн үс күн субуруччу тахсыбыта. Онон балаһыанньаттан көрөн тахсар. Ити уу тахсар Красильников уулуссатыгар турба бырабан, Мээсэ алааһыгар түһэр гына омордуохпут.

Екатерина Иванова: Строителей, Аартык, Орджоникидзе уулуссалар суоллара дьаабы киһи да, массыына да сатаан сылдьыбат. Итини болбомтоо ылыаххыт дуо? Чуолаан, Орджоникидзе уулусса наһаа уулаах.

Эппиэт: Орджоникидзе уулуссага турба бырабан, ууну аһардыаха сеп. Урут олохтоохтор бэйэлэрэ турба бырабары утарар этилэр.

И Н Н О К Е Н Т И Й

Архипов: Добордохуу алааһыгар туоруур суолбут - быһыллыт быйылгы күһүгү былаанна баар дуо?

Эппиэт: Добордохуу алааһын быһыта оноруллуохтаах. Итиннэ бетон турбалары, колычалары бырабан хаһытаалынайдык оноруллуохтаах.

Дмитрий Попов: Сыланыйыр суолга Козлов заправкатын аттынаабы суол наһаа кыһалбалаах, синнэ турар, кыра массыыналар эрийинэн ааһаллар. Ити суол хайдах былааннаахтык оноруллуой?

Эппиэт: Ити суол ууну ыраастыыр станция кириэбиттэн алдьанар буолла. Биһиги суолга тэриптэлэри кыттыһыннарабыт. Холобур, ОДКХ, Хатан, атын улахан тэриптэлэр эмиэ бэйэлэрин суолларын сүрдээх үчүгүйдик көрүнэн омороллор. Ити курдук бу станция эмиэ суолун көрүнүөхтээх диэн.

ЭТИИЛЭР

Иннокентий Матвеев уулусса суолларын оморуга улуус уонна нэһилиэк дьаһалталара өр. кэмнээх муниципальнай бырагырааманы ылынан үлэлэтэхтэринэ эрэ, кыаллар болпур уос буоларын ыйда.

Татьяна Адамова Чакыр нэһилиэгэр баһылыктыы сылдьан, суолу онотторбут уопутттан кэпсээтэ уонна тырааныспар министиэристибэтигэр бырайыагы оморон киллэрэн, күүскэ туруоруустаахха үл. харчы көрүлүүн сөбүн эттэ. Анаардас нэһилиэк бүддьүөтэ хайдах да тийбэтин бэлиэтээтэ. Афанасий Захаров улуус уонна нэһилиэк дьокутааттара биригэ үлэлээн, бу улахан нэһилиэкпит сайдыытыгар былааннаах үлэ барыахтаабын, сытыы суол болпур уонна нэһилиэк дьаһалтата бэйэтэ кыамматын этэн турар, быйыл сөбүлэни түһэрсэн, эһиитигэ бүддьүөккэ бырагыраама оморору ситиһиэххэ диэтэ. «Улууспут нэһилиэккэтин улахан анаара манна Чурапчыга оморор, кинилэр үчүгэй суолу, уоту-күөһү ирдииллэр. Онон итиннэ сомоболоһон үлэлэххэ», - диэн Афанасий Афанасьевич бу болпур уонна түмүктээтэ.

БӨҮ ХОМУЙУУ УОННА СЫБААЛКА

Үлүс болпур уонна кытаанах бөү-сабы хомуйуу реформатын тула барда. Бу сокуон тахсыабыттан, улуус үрдүнэн эппиэтинээтээх суббэдэрээччинэн Хатан ХЭТ анаммыт. Салайааччы **Семен Собакин** иһитинэриини омордо: Билигин туругунан Чурапчы нэһилиэгэр эрэ үлэлиир кыахтаахпыт. Киин сыбаалкабыт саппаастаах, күрүөлэниэхтээх-хаһааланыахтаах, инникитин переработка баар буолуохтаах, сырые оморон таһаарыахтаахпыт. Ити барыта нэһилиэккэ төлөөбүт харчытыттан оноруллуохтаах. Онуоха биһиги нэһилиэкпит 35 эр. % -на төлөөн оморор. Ити атахтыыр. Эһииттэн чугас

нэһилиэккэ - Төлөйү, Хатылыны, Мугудайы кытта үлэлэһиэхпит диэн былааннаабыт.

Бөү хомуйуу иһин төлөбүрү адырыска пропискалаах, ол эрэри оморбот буоллахтарына син-биир телүүлэр дуо диэн ыйытыыга нэһилиэк дьаһалтатыттан оморботун туһунан ыспыраапканы ажаллаахтарына төлөөбөттөр диэн эппиэттэннэ.

Дьокутааттар дьонно өйдөтүү үлэзэ барыан наадатын этилэр. Этиилэрин, санааларын истэн баран, бэйэм көрүүбүн суруйуум. Биир холобуру Сергей Ноговицын ажалла. Молодежнай бөһүөлэккэ бөх бааба таһынан баран, ыһыллан, ыаллар күрүөлэригэр кириэр эбит. Ити кыһалбаны олохтоохтор суббэлээн баран, 300-түү мөһөбү хомуйан, утары үбүлээн (софинансирование), күрүөлээн быһаарбыттар. Мэлдьи буоларын курдук, бизэр өттө бизэрбит. Ол эрэри, бу тугу этэрий? Бэлэмнэ омор үөрэммэккэ, наар көрдүү-ирди, куолууу сылдыбакка, киһи бэйэтэ утары бардабына туох барыта кыаллар. Мин эмиэ көрөбүн ээ. туолбут бааха бөү ажалан таһыгар бырабалларын, бырабыллыа суохтаах (б-с балаһаба баар нууччалыы ыйынныыгы көрүн) тутуу матырыйаалларын, бытовой тэриллэри (холодильники, стираллыны, баалынайы), мизбали, дьыбааны дьыбаанынан ажалан омордоллорун. Көрөргө сүөргү, итинник малы-салы киһи бэйэтэ тырааныспарынан тизээн илдьэн бырабыахтаах дии самыыбын. Маны таһынан биһиги бөхпүтүн билингиттэн наарды (сортискалыы) үөрэниэхтээхпит. Холобур, умайар өттүн - кумаабыны, хордуону бэйэбит уматыахха, тобох аһы ыттаах, сибииннээлээх, кууруссалаах дьонно бизэриэххэ. Оччобуна бөхпүт бааба туолара да бытаарыа, уулуссага ыһыллар кумаабы да абыыа. Онтон утары үбү уган күрүөлэттэхпитинэ, ыт-кус, ынах-сүөһү да кириэн ыһыа суога. Түмүккэ "Чисто не там, где убирают, чисто там, где не мусорят" диэн ес хоһоонун санатыам этэ.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

УУЛУССАЛАРЫ УОТУНАН СЫРДАТЫ

Бэбизскэзэ иккис болпур уонна уулуссалары сырдатты турда. Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Сивцев бу туһунан манньк кэпсир. Нэһилиэк иһэ 16 учаастактан турар. Манна 17 бизэстэ 700 мизээрэ уотунан сырдатыллыбыт уулуссалардаахпыт, бу уоттары көрүүгэ-истиигэ үл. ас тыырыллан турар. Маны таһынан биһиги нэһилиэкпит сыл аайы ППМИ бырагырааматыгар кириэр, ол түмүгэр өрөспүүбүлүкэттэн көмө харчы кэлбит. Онон «Маарыкчаан», «Ыспартыыһынай» түөлбэлэргэ, уопсайа үс уулуссага сырдатты үлэзэ барыахтаах. Уопсай суумата 5 мөл. 818 тыһ. суума буолбута. Ол эрэн, аукциона билингити туругунан биллэриллэ илик. Манна өрөспүүбүлүкэ көмөтө 4,5 мөл. суума эбилинэ, бэйэбит бүддьүөлүтүттан 600 тыһ. солк. утары үбүлээһиннээхпит (софинансирование), ону таһынан олохтоох дьон бэйэлэрэ 418 тыһ. солк. хомуйбуттара анал счекиа туттарыллыбыта. Бырагыраама чэрчитинэн, бүддьүөтү таһынан 300 тыһ. эмиэ угуллан турар. Иннэ гынар, уопсай суумата 5 мөл. 818 тыһ. буолар буоллабына, быйылгы сылга бэйэбит бүддьүөлүтүттан 1 мөл. 880 тыһ.

Салгыытын 6-с стр. көр.

УЙГУ КЫНАТА

"Чурапчы" ТХПК "Сага олох" хаһыакка ыйга биридэ тахсар анал сыһарыгыга

САППААС ОККО, ХАЛБАНЫКЫГА

Соторутааҕыта ыйыы үлэтин, сайылыкка тахсыыны көрө-истэ, онно үлэли сүлдүүсчүлөрү кытары кэпсэтиһэ улуустаабы Тыа хаһаайыстыбатын салалтатын начаалынньыга Анна Захарованы, салалта кылаабынай агронома Марианна Пермякованы кытары Болугур нэһилиэгэр сырыттыбыт. Бу күн Болугур нэһилиэгин дьокутааттарын сессиятыгар улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров кыттыыны ыла кириэ сүлдьан, Саппаас Окко, Халбаныкыга „Мындабаайы“ тыа хаһаайыстыбатын кэпэрэтибин салайааччыта Дмитрий Ноевтыын сүлдьыстылар. Бэс Күбээйигэ хортуоппуй ыйытыгар Данил Павловка сүлдьыбыт туһунан хаһыат бэс ыйын 7 күнүнээҕи нүөмэригэр суруйан турабыт.

Кэпэрэтиип салайааччыта Дмитрий Ноев сессия бүтэрин кытары Саппаас Окко, Халбаныкыга сүлдьарга эттэ. Эрдэ бу түөлбэлэргэ Фрунзе, Тельман ааттарынан колхуостар, кэлин колхуос бөдөнсүбүтүн, колхуос сабана маннаабы отделиенига элбэх сүөһүнү кыстаталлара, дьон-сэргэ олохсуйбут сирэ этэ. Колхуостар үрэллүүлэрин сабана мөлтөөн-ахсаан баран,

билигин иккин тыын ылан, сайдар суолга үктэнэн эрэр.

Бастаан Саппаас Окко айаннаатыбыт. Дмитрий Дмитриевич айаммыт былаһын тухары ити эргин сирдэргэ—Кыстык Кугдаба, Мыраанна, Халбаныкыга, Саппаас Окко урукку өттүгэр хайдах олохтооттарын, үлэлээбиттэрин-хамсаабыттарын билиһиннэрэ, кэпсэи истэ. Ол быһыыгар эдэр сүлдьан, эдэрччат матасыыкылынан хаскун аайы кэриэтэ ыаллыы олохтор Сулбаччы ычаттарыгар „кырыналларын“ үөрэ-көтө сэлэргээн сэргэхситтэ.

Саппаас Окко тутта гараас, баанньык олохтор дьиз тутуохтаах биригээдэҕэ тийдибит. Манна кэпэрэтиип сүлгылара туруохтаахтар. Онно сүлгыһыттар олохтор баазаларын, халытаалынай күрүөнү-хаһааны тутан бэлэмни сүлдьаллар эбит. Андрей Николаев, Спиридон Оконешников, Николай Рожин, Владимир Дюдорев 2 боксалаах гарааһы муосталыы сүлдьаллара. Баанньык, олохтор дьиз көндөйдөрө бүппүт, сотору барытын ситэриэхпит дэһэллэр. Ыам ыйын санатыттан үлэлээбиттэр. Миэстэтигэр олохтор, онон кэлигэ-барыыга бириэмэ сүппэт. Бэйэлэрин кэпэрэтииптэрин үлэһиттэрэ—сүлгыһыттар

олорор үлэһиир усулуобуйаларын тэрийиһэ, биллэн турар, хаачыстыбаны кичэйэллэр эбит.

Салгыы өрүс үрдүгэр кизн нэлэмэн бааһынаҕа тийибиитигэр ыраахтан тыраахтар сир хорутан тигинэтэ сүлдьара көһүннэ. Арыылаан ылан эргийэ сүлдьара. Биһигини көрөн чугаһаан, утары хорутан кэллэ. Бу-бурдук хаһаайыстыбатын биригэдиирэ Ньургун Николаев. Быйыл барыта 585 гектары ыһахтаахтар. Өрүс унуор 328 гектары хорутан бүтэрбиттэр. Быйыл сана тыраахтар, дискатор ылбыттар. Дискатордара хорутууну тутта дискэлээн, бытарытан иһэр. Хорутуллубут сир катоктууллар. Хорутууну сарсын-өйүүн бүтэрэн, тутта ыйыыга кириэргэ былаанналар. Сана „Вектор“ комбайн сакаастаабыттар. Биир барыыга 8 миэтэрэни ылар. Сезонна 500 гектары быстарар кыахтаах. Бу звено былырыын үрдүк үнүүнү ылбыта эрэри, хомуйуутугар эрдэ хаар түһэн кэбиһэн моһуоктаабыта. Быйыл ыйы былырыыннытаабыр эрдэ, хаачыстыбалаахтык ыһытпылыбыттан астыналлар, күн-дьыл үнүүгэ, күһүн хомуйууга табыгастаах буолан, үлэлэрэ тиллэригэр баҕараллар.

Халбаныкы ферматыгар төннөн истэхпитинэ, Улахан Алаас (тула күрүөлэммит) иһигэр күрүөнү кырыа ныйрайдэр парадтыыр кэриэтэ халбаһалыы анһан хаамса сүлдьаллара, Манна кинилэргэ анаан типовой титиик тутуллуохтаах эбит, каркааһа туруоруллубут.

Ферма ыаллара бэҕэһэ көһөн кэлбиттэр. Титиик таһыгар түптэ күөх буруота унаарар. Кырдык даһаны, сайылык барахсан салгынынньын, сыттыын-сымардыын дьикти үчүгэй—чэбдик, сибиэһэй. Манна 117 ыанньык сүөһү сайылыахтаах, Кыстык Кугда сүөһүнү иитэр комплексыттан кэлбиттэр. Халытаалынай титиикэ Татьяна Шадрина, Аита Слепцова дойканан ынах ыы сүлдьаллар. Операторынан Афанасий Ноев, бостуугунан Семен Собакин үлэһииттэр. Сайылыкка тахсан күөххэ үктэнэн, маччирэннэрэ тупсан үүттэрэ эбиллибит, күннэ 1 туоннаттан тахсан эрэр. Дойкалаахтар, охладителлээхтэр. Күннэтэ туттарыахтаахтар.

Дьэ, бу курдук „Мындабаайы“ ТХПК үлэһиттэрэ сайынгы үтүө күннэри туһанан, өлгөм үнүүнү, үгүс үүтү, эмис эти ылар иһин тигинэччи үлэһииттэр-хамсыллар.

МЭЭНДИЙЭБЭ БААҢЫНАЙДАР ЫҢЫАХТАРА

Бэс ыйын 8 күнүгэр Мээндийэ сайылыкка бүтүн Арасыйыатаабы бааһынай хаһаайыстыбалар ассоциацията (АККОР) тэриллбитэ 30 сылыгар уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, РФ үтүөлээх фермерэ, „Олокоос“ бааһынай хаһаайыстыба баһылыга Василий Васильевич Смирников төрөөбүтэ 65 сылыгар анаммыт Саха сириин бааһынайдарын ыһыаба буолла.

Олус кэрэ айылҕалаах кизэн нөлөмөн алааска сайылык дьыһаарын, ферматын иннигэр ыһыахтыырга анаан оноһуллубут түһүлгэбэ өрөспүүбүлүкэбит араас улуустарыттан үрүн илгэни үрүлүтээнччи, эмис эти дэлэтээччи бааһынай хаһаайыстыбалар, Тыва хаһаайыстыбатын министриэтибэттэн, Ил Түмэнтэн, улуус дьаһалтатыттан, о. д. а. тобуоруһа муһуннулар. Сайынны күммүт барахсан ыраас халлаанынан, чэмэлкэй күнүнэн ыһыах дьонун уруйдуу көрүстэ.

Ыһыабы арыыйы сизригэр-туомугар сибэкилии симэммит кыталык кэриэтэ кыргыттар, боотур уопаттар хомус дьүүрүскэн тыаһыгар уйдаран үнүкүүлээн дайдылар, түптэ торбо күөх буруотун унаартылар. Сайыны уруйдуур кэрэ муусуканан добуһуолланан, өрөспүүбүлүкэбит бастың бааһынайдар сэлэли хаамсан парадтаан киирдилэр. Алгысчыт Валерий Герасимов үрдүк айыыпартан көрдөһөн аал уоту аях тутта, алгыһын анаата.

Бу бэлиэ күнүгэ Василий Васильевич Смирников

сырдык кэриэһигэр анаммыт Мэнэ тааһы арыыйы долгутуулаах түгэниин ыһыахха мустубуттар ытыс тыаһынан добуһуоллаатылар. Анал сабыыны арылар чизэ Тыва хаһаайыстыбатын министриэ Александр Атласовка, Чурапчы улууһун баһылыгын эбээһинэһин толорооччу Алексей Ноговицынна, Василий Васильевич уолугар Дмитрий Смирниковка тигистэ. Мэнэ тааска „Мээндийэбэ ыһыах маңырыа, сылгы кистиз, оёо саната чугдаарыа...“ диян алгыс тыллар суруллубуттар. Бу тыллар туопалларыгар ис сүрэхтэн баҕарыллар, эрэниллэр.

Ыһыах үөрүүлээх чааһыгар эбэрдэ бастыңа этилиннэ, таһаарылаах үлэлээхтэргэ наҕараадалар туттарылыннылар. Олор истэригэр Чурапчыттан Мария Луковцеваба, Чурапчы улууһун Бочуоттаах гражданина аат инэрилиннэ, Петр Трофимовка „Улуус сайдыытыгар киллэрсибит кылаатын иһин“ үһүс истиэпэннээх бэлиэ, Мария Саввинаба „Саха сирэ Арасыйыаба холбослута 385 сыла“ бэлиэ туттарылыннылар, Иннокентий Барашковка «Тыва хаһаайыстыбатын бэтэрээнэ» аат инэрилиннэ, Мотрена Марковаба Тыва хаһаайыстыбатын министриэтибэтин бочуотунай грамотата, Спиридон Иустиновка махтал сурук, Афанасий Бубякинна „Тэрилтэни сайыннарыыга үтүөлэрин иһин“ бэлиэ, Афанасий Сивцевка „Ытык аҕа“ бэлиэ, Елена Захароваба Дьахталлар тэрилтэлэрин сойуустарын бочуотунай грамотата, Зинаида Илларионоваба „Фермерскэй хаһаайыстыбалар сайыннарыыга киллэрсибит кылаатын иһин“ бэлиэ туттарылыннылар. Ыһыахха кэлбит бааһынайдар бары кэриэтэ наҕараадаланан,

сыаналаах бэлэби тутан сүргэлэрэ көтөбүлүннэ, инники үлэлэригэр ситиһилээх буоларга санаалара күүһүрдэ.

Биир бэлиэ түгэнииннэ өрөспүүбүлүкэтээби бааһынай хаһаайыстыбалар ассоциацияларын уонна ыччат министриэтибэтин икки ардыларыгар бииргэ үлэлээһиннэ дуогабарга илии баттаһы буолла. Дуогабарга ассоциация салайааччыта Александр Артемьев уонна ыччат политикагыгар уонна социальнай коммуникацияба министриэ Степан Саргыдаев илии баттаатылар.

Ыһыах сизрин-туомун быһыытынан кыһыннар кымыһынан утабы ханнардылар, эмис үтэһэлээх этинэн, ас арааһынан того-хана түһүлгэлээн опорон аһааһын буолла. Талба талааннаахтар самаан сайыны уруйдаан, ыллам ырыаны тэрдэн кэбистилэр.

Күүстээхтэр, быһыйдар күөн көрсүһүүлэрэ улахан хатыһылаахтык, илин-кэлин түсүһүлээхтик берда Саастарынан араарыллыбыт буолан, тэн күүстээхтэр күрээстэрэ ыалдыааччылар өттүлэригэр ыһылаах-хаһылаах, өрө күүрүүлээх буолла.

Бастаабыкка убаһа бириистээх куонкурустар буоллулар. 60-тан үөһэ саастаахтарга „Супер-фермер“ куонкурус, Төрүт дьарыгы өрө тутааччы ыччаттарбыт куонкурус, „Кэллэ, кэллэ, ытыгыр кэммит дьэ кэллэ“ куонкурус бэрт тэрээһиннээхтик ыытылыннылар. Убаһалары Сылтанан Владимир Макаров, Мырылаттан эдэр фермер Константин Макаров, Төлейтөн „Олокоос“ бааһынай хаһаайыстыбатын салайааччыта Дмитрий Смирников туруордулар.

Сыһаарыыны бэлэмнээтэ Алексей СЛЕПЦОВ.

Семен Андреевич Попов — Тумат 75 сааһынан

ЧУОРААЙЫТТАМ БУЛГУНЬАБА

Чуораайытта дигэн алаастарым
дьоллоох туонатыгар үктэммитэбим
үс төгөрүк сыл буолара чугаһаан
баран, төрдүөйүх хоннум.
Сэмэн Новгородов.
1920 сыл, муус устар ый.

Эгин-эгини көрсөн-көрсөн,
Эрдээх түөскүнэн күнү-дьылы үтэбэн,
Аан Ийэ дойдум киинэ буолангың,
Аналгын толорон турабын —
Чуор санаа кутун ингэриммит
Чуораайыттам булгунньаба!

Эйиэтин көрө-көрөбүн
Билр суолу олус дигэн сөбөбүн —
Эн кэтит кизилгэр, кизг эйгэсэр
Өлгөмнүк өй-санаа өйүөлэнэр
Күтэ-сүрэ ситтэбэ-хоттобо,
Хатарылла, Сэмэн дуо дэтэ уол оҕо!

Өбүгэм аман өһүн өһүлгэс,
Өлбөөрбөт кырдьыгы эттэбэ —
Эн үйэлээх килгэ күөнтүр,
Эн бу кэрэ, бу сүдү сөбөрүсэр —
Чуор санаа кутун ингэриммит
Чуораайыттам Булгунньаба!

Эн суо хаан бэйэбин көрдөхтүнэ,
Эн тэллэххэр үктэннэхпинэ,
Нус-хас буоларга дылыбын,
Уйгулаах уоскулангар куустарабын —
Чуор санаа кутун ингэриммит
Чуораайыттам Булгунньаба!

Хааным тардан эбитэ дуу,
Хатан өйүм наадыһара оччо дуу,
Үйэлээх күөнтүр үнэр-сүктүр
Үөрүүтүн сүрэгүм үлгэстэр —
Чуор санаа кутун ингэриммит
Чуораайыттам Булгунньаба!

Ахтан-санаан кэлэрим тухары,
Аймах-уруу дьоммун ааттыырым
тухары
Эгинэ үгүлү куойуом-өйдүөм,
Эн үйэлээх күөнтүр үнүөм-сүктүөм!
Чуор санаа кутун ингэриммит
Чуораайыттам Булгунньаба!
12-14-16. 03. 2019.

САҢА КҮН

Сир-дойду кэтит иэнэ
Каньыүөрэн ахан уһугунна.
Сүрэххэ, өйгө имнэнэ
Күн анна күйгүөрдэ...

Бөтүүк хаһытаама,
Бүөмнүк ынах маһыраата...
Сарсыардаангы тыа сирэ
Сээйи түстэ күлэ-үөрэ...

Түлтэ буруота,
Ки сыта
Сүрэгү сымната,
Сыйылла тарбаата.

Сандаһыбыт уһугар
Саҥа күн аатыгар
Сылабаар тырыллар,
Өрүтэ тыынар...

Саҥаланна ити курдук —
Саҥа күн улгумнук!

20.12.2018.

Мин бүгүн өйүм ыһыллан,
Минньигэстик даһаны үлэлээтим.
Мин бүгүн айар кутум уһуктан,
Мэнэ халлаан сиксигинэн эргийдим.

Уруккуну-хойуккуну санаатым,
Уостан эрэр санааларбын өрүһүйдүм.
Күн бээһиэнни курдук сыламнаатым,
Күлүмнэс күөннэрин өгөйдүм.

Санааны хаһааньаха сөл эбит.
Сахсаанга кубулууппака эрэ...
Өйү даһаны түмүөххэ сөл эбит.
Өлбөөрүгэ, өһүгэ тиздибэккэ...

Сүтүгүн булбут киһилии
Сүрдээбин үөрдүм, чэпчээтим.
Саҥа ситэр-хоттор сипигин
Суо хаан бэйэбинэн кэмнээтим.
23.12.2018.

МУЗЕЙГА САҢАА

Кэрэтик даһаны дьоннор ааһаллар,
Кэлээччилэрэ суолу аһаллар...
Бириэмэ ситимин саҥаы,
Бүтэйдик, бүөмнүк алгыы —
Айымньыны, хартыыһаны
Айаллар, түмэллэр — бэйэлэрин
Эрдэдриттэн ордоннор,
Ээлгэ хохсоннооннор.

Кинилэр, дыкхитэ баар. ол кэм
Кутугар-сүрүгэр кубулуйаллар.
Өлбөт-өспөт үөстөнэллэр.
Өлөрү өйдөрүнэн үтэйэллэр.

Итинник Дыкхити суоҕа буоллар,
Издэйиэ эбилпит,
Таһы-баачы тутуһар
Көнтөс быата суох буолуо эбилпит.
Көхсүттэн тэһиннээх Күн Айыы —
Көмүскэс санаатын күлүмэ
Кинилэри оонньотон эрдэбэ!
Өлбөт үйэлэни күтүр кыаһын
Ол үтүө дьонго бириэн биэрдэбэ!

Ону арай бүгүнтү
Оройунан көрбүт кэммит
Кими үрдэтэ,
Кими намтата,
Кими үтүмэх маһа онгосто,
Кими үнэр таһаратыгар тэһини,
Бэйэтин тулатыгар
Бэрийэр да бэрийэр...
11-13.12.2018.

ӨРҮНҮҮ ДИЭН ТУГУЙ?

Эн мизкэ хаһыстык сыһыаннаһыма,
Эрэлбин эрэйгэ-мунга кубулуума.
Онто да суох адыас ыһыллыах
курдуктун,
Олус бабардым изийлэһин-куойуохтун.

Ону билэн тыа баһа куугунаата...
Оргуудук көмнөх хаара күдээрйидэ...
Холкутуйдум. Бу үйэлээх чуумпуктан
Хараһым сымнаата, өйүм кэгээтэ.

Киһи барахсан күлүгүн,
Кытары өрүттэр өрүтүн
Кутун курдук биһирэ тутуохтаах —
Оччотугар эрэ бу орто дойдутун
Очурун-чочурун ааһахтаах,
Оломун кини булуохтаах...

Көхсүбүн эиттүм. Киһитийдим —
Күннээх санаам күөнүгэр итинним!
25-26.12.2018.

БАБАРДАР КЭЛИН...

Бэйэн эрбэх үрдүгэр эритэр эйгэбин
Бэйэн эрэ айар гэрийэр
кыахтааххын.
Бэйэн түгэн булан уоскуйар эйгэбин
Бэйэн эрэ кэгээтиэх тустааххын.

Кэгээтэбин өбүгэн өдүн өйүөлэнэн,
Кэктибэт-бохтубат санаа
өһүөлэнэн,
Өйүүгүн ону туох баар күдэххинэн,
Өһүлүбэтин, өлбөөрбөтүн
кэскиллээн.

Ол тэрээһинин төһө уһун
үйэлэниитэ,
Олобун күөннээх тирээс буолара —
Дьылба хаан эйиэхэ имнэниитэ,
Тойон таһара тылгын кээспэтэ...

Өрүү эрэн: үчүгэй өй эрэ
Өлбөт-өспөт үйэлэнэрин.
Куһабан мэлдьи кэбирэх,
Кэм-кэрди күрдүгэр тэбиллэрин.

Охтубакка-ахсаабакка,
Олоро, айа-тула саһаа,
Дьылба хаан эйиэхэ имнэниитэ...

Оннун, мизстэтин буллара,
Туу туруулаһыккын туоһулуо,
Туйгун ааккын бабардар кэлин
осонньотуо...
02.02.2019.

Сылаас сыһыанга наадыһыт,
Сүрэгүм, хайдах-туох буолабыт?!
Эн биһи санаабыт хоту буолбата,
Эрэммитим дьэ, эмиз туолбата.

Тууйуллумах...
Тулуйуох...
Тыыннаах тухары
Тыыннаах сыһыаны көрдүөх?!

Үрөгүбэткэ, утумнаах
Үтүө санаа өйүөлээх холумтана
Ханна эрэ чөл баара буолуо,
Ханна эрэ тоһуйан турара буолуо...

Тыыннаахпыт тухары
Тостумуохха, тулуйуохха...
Өй-санаа кыайарын тухары
Өлөн-охтон биэримизэхэ!
17.03.2019.

Киһи дьонго, уопсастыбага
сыһыана инникитин түстүүр.
Ону үрүлүйэ үлэлээбитэ
кэрэһэлиир эрэ.

Дьон хараһын килбизинэн аалар
Дьол тосхойоро ахсуута суох
буолбат.
Тыал уонна холорук аргыстанар.
Түг былыргы өбүгэбит элпигэ
баар...

Киһи барахсан дьоло-соргуа
Кинирбэккэ-абарбакка тиксизэхтээх...
Сүрэх уонна өркөй өй холбоһуга,
Сээризм, ону дьэ төрөтүөхтээх.

Оннук дьол-соргу үйэлээх,
Өлбөд даһаны кэскиллээх.
26.12.2018.

Дьахтар киһи санаарбаатабына
Орто дойдун аһаар аһаһынан
Доболоннуу түһэр
Дииллэрэ төрүт өбүгэлэр.

Туой ону саныы түһэбин
Дьахтар сонньуйбутун көрдөхтүнэ...

Оччобуна хаһытааһын баһарабын,
Оччобуна орулуохтун саныыбын:
«Кыһыһырмаһан — дьахтары!
Кыһалбаһа анньымаһан — дьахтары!»
10.12.2018.

Баламат өйү
Баһылык онгостон,
Хобу-сиби
Хорохот онгостон,
Суолларын соһоллор
Сорох-сорохтор...

Сымыйалаан, холуннаран,
Солотуунан хаххаланаан,
Соруктары ситиһэллэр
Сизри сизгэтигэр уктубут
киһийдэхтэр.

Куһаһаны, сибийи өрө тутан,
Кылбайыт да дигэн баһа биллэр уни...
Дьон-сэргэ соргутун тоһутан,
Дьолломмут да дигэн баһа биллэр
уни...

Онон төһөнү ыраатыахтарай
Олох кинилэрдээбэр Үрдүгүн кэннэ?!
Сизрдээх суолу хайдах тумнуохтарай
Ситэн ылара дигэн баарын кэннэ?!
16.03.2019

Кэлэй көрөрүн
Күннэн күн төрүүрүн
Үгүс курдугун иһин
Үтүрүүйэ барытын дигэмэ

Аан Ийэ дойдун ону тэнниир
Алаастаах күүһү айбыта.
Баар ээ дигэн өйдүүр
Буол, ону өйүүр
Кыаһы-күдэһи үүннэрэр
Кэскилгин, Эн, тэнитээр!
17.03.2019.

Түүн аанһа утуйбатым...
Түлүк түүмүн аймаатын...
Санаа-оноо түбүүлээтэ,
Сорго-мунга тэттэ...

Өйүм кыайар. Сүрэгүм буолуммат...
Өрө мөхсөр... уоскулан көрдүүр...
Булгуннаан кээһиэхпин буолуммат.
Биллиргэччи тэбэр, көбүөхтүүр...

Дьэ, хайдах ордобун бу сортон?!
Дьээбэ да буолар эбит сорох ардыгар
Өйдөмөтөх эйгэлтэн оронон,
Ордуом этэ дии саныыр туһугар?!
18.03.2019.

Бэс чагда улам-улам
Хатырыктыһа сырдаата...
Бэс чагда ити курдук
Саһарбалыы куустуста...

Туох барыта сэрэгсэһин көһүннэ,
Тулабыт тулса көөһүтэннэ...
Мин эмиз өрө тыына уһугуннум,
Сэрэгэ дьүһүлгэннэ тардыста —
атаһым төбөтүгэр дугуннум!
25-31.03.2019. Балыһа.

Сүрэх-быар чугаһа
Сүрдээх элбэһи быһаарар...
Өй-санаа үрдүк чылчаала,
Дыһнар, доһоор, ити буолар!

Салбалаабытынан туран кэлэбин,
Сүүскүнэн доһоор анньылла...
Соботохсуйууну кизэр илгэбин
Сэмэйдик, истинник өрө тыына...

Добордохуу баар буоллабына,
Дуостал өлүү да куттаабат...
Истинник санаһы олохсуйдабына,
Иһэттээх санаа хам баттаабат.
30.03.2019. Түүн 3 чаас.

БИРИЭМЭ ДЬҮҮЛЭ

Сааскы халлаан курдук ээ олохтут,
Самыырдыыр-хаардыыр, чаһылла
сырдыыр,
Силлээрэр-боллоорор, эмиз да
ардыыр...
Сааскы халлаан курдук ээ олохтут.

Уларыһа-тэлэрийэ туран
Уугун-хааргын ыһар,
Сотор-сууйар, күөрэтэр,
Сир-халлааны тэннээн кээһэр...

Ол онтон син-биір ордобут,
Оттой атын буола уһаарылла...
Ол онтон син-биір ордобут
Оройго ахсулла, кэтэххэ анньылла...

Улаһаһа өдүн этэрин,
Уларыһы кэлиэхтээгин —
Сүрэгин син-биір сэрэйэр
Хайдах да тимир-күөрэй!

Санаан көр, дьэ, дыкхити дигээгин —
Сыһы да тап онтугун
Солутунан тийээгин!
Ол буолуоҕа — Эн олоххо харуйун,
Ол көрдөрүөҕэ — Эн кимгин-туоххун!

Сааскы халлаан курдук ээ олохтут,
Самыырдыыр-хаардыыр, чаһылла
сырдыыр,
Силлээрэр-боллоорор, эмиз да
ардыыр...
Сааскы халлаан курдук ээ олохтут.

Дьокутааттар үтэлэрэ

Салгытга. Иннин 2-с стр. көр.

итиэнэ буддүүтү таһынан 718 тыһ. көрөн, уулуссаны сырдытыга 7 мөл. 98 тыһ буолан табыста. Онон кытыы сытар сорох уулуссалар хайа эрэ өттүнэн сырдыахтара дии саныыбын. Олох түгэх олорор чааһынай ыаллары кытары эмиз үлэлэһэбит, бэйэлэрэ бадалаах буоллахтарына, дыз иһиттэн арахсар-хобонор прожектордарын уулуссаларын бааналарыгар туруоран биэрэбит.

Афанасий Захаров: Төгүрүк остуолбут сыала-соруга диэн улуус, нэһилиэк дьокутааттара бары бииргэ үлэлэһэн, улуусту саамай улахан нэһилиэтин инники сайдытыгар былааннаах үлэни ытыахтаахпыт. Уулусса суолун оноһууга, устунан сырдыты бүтүннү күннэ сытыы болпуруос буолар. Чурапчы нэһилиэгэ бэйэтин кыаһынан биһиги уулуссаларбытын биирдэ ылан онорор кыага суох. Онон улуус дьаһалтатын өттүтэн итиннэ эһилгэ буддүүккэ бырагырааманы онорон, олоххо киллэрдэхпитинэ олох үчүгэй буолуо этэ. Ити уулусса уонна устунан сырдыты эрэ өттүгэр. Биһиги улуусту олохтоокторун анаара Чурапчы нэһилиэгэр олорор, онон дыон-сэргэ туруорсуутун биһиги учуоттаан үлэлэһиэхтээхпит. Онон ити чааһыгар үлэлэһиэххэйдик, каллиэглэр.

БӨҮ ХОМУУУ УОННА СЫБААЛКА

Бэбизскээ үлүс болпуруоһунан уулуссага турар тимир дьаһыктар хомуллуулар, сыбаалканы ыраастааһын көрүлүнэ. Биллэн турар, нэһилиэни ортотугар манна үлүс мөккүөр турар. "Хатан" ХЭТ салайааччыта Семен Собакин манньк кэпсиир: Дойду үрдүнэн быйыгыттан сабалаан, федеральнай сокуон ылыныллан, бөү хомуйуу иһин бука бары төлүүр буоллубут. Единай оператордар "Экологические системы Якутии" диэн салаанан үлэли олоролор, Чурапчы улуугар кинилэр суббадэрэччиттэринэн биһиги тэрилтэбит буолар. Нэһилиэк улахан анаара чааһынай дыон, федеральнай сокуонунан 100 мистэрэттэн ыраах олорор буоллахтарына, төлөөбөт бырааптаахтар диэн. Оччотугар санаан көрүн ээ, 200 мистэрэ буола-буола баахтары туруордахпытна, аны тизхиныкэлэрибэр эргэрдилэр, алдыаны тахсар түгэнигэр нэһилиэк иһэ хайдах буоларын. Сөбүтөх бөү таһар массыынабыт соторутаабыта алдыана сылдыбытыгар, нэһилиэк иһигэр хайдахтаах курдук киртийи тахса сылдыбытын бары көрдүгүт. Билигин тизхиныкэлэрибэр санардар кыахпыт суох, онно улуус нэһилиэк дьаһалтатын өттүтэн тух эмэ көмө баара буоллар диэн этиллээхпин. Аны баахтары туруорар санитарнай тусчукаларбыт эмиз сүрдээх сыаналаахтар, 4 баахтаах биэр тусчука ыйга ортотунан 120 тыһ. солк. тэннэһэр. Билигин суоттаан көрөрбүтүнэн, Чурапчы иһигэр 7,5 мөл. солк. наада, ити анаардас баахтары туруорууга уонна күрүөлэһинигэр.

Тизхиныкэни санардыы өттүгэр Иннокентий Архипов атын тизхиныкэни ылан, переоборудование онорон уларытыыга улуус өттүтэн өйүүхкэ диэн этиини киллэрдэ.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

На заметку

ЧТО НЕЛЬЗЯ ВЫБРАСЫВАТЬ В КОНТЕЙНЕР

На самом деле перечень категорий мусора, которые запрещено выбрасывать в обычные контейнеры для твердых бытовых отходов, не слишком большой. Ниже приведены самые распространенные позиции.

• **БЫТОВАЯ ТЕХНИКА И ВСЕ, ЧТО С НЕЙ СВЯЗАНО.** В электронных компонентах содержится множество вредных веществ, таких как свинец, кадмий, никель и другие. В этой категории наиболее опасны батарейки и аккумуляторы – обойтись без них в современном мире невозможно. Так почему нельзя выбрасывать батарейки в мусорный контейнер? Дело в том, что в них содержится настолько большое количество тяжелых металлов, что каждый такой элемент загрязняет до 20 квадратных метров грунта.

• **СТРОИТЕЛЬНЫЕ ОТХОДЫ.** Цементная и асбестовая пыль является одной из основных причин развития онкологических заболеваний, поэтому требует особых условий утилизации. Даже на первый взгляд безобидные старые кирпичи или арматура могут привести к физическим травмам.

• **ХИМИЧЕСКИЕ ПРЕПАРАТЫ.** Перечислить все из них невозможно, но бытовая, промышленная и автомобильная химия окружает нас повсюду. Лаки, краски, растворители, препараты для сада и огорода и даже средства для промывки канализационных труб категорически запрещено выбрасывать в контейнеры для бытового мусора. Жидкости быстро и легко попадают в грунтовые воды и разносятся на тысячи километров, отравляя все на своем пути.

• **АВТОТОВАРЫ.** Каждый автовладелец постоянно сталкивается с необходимостью замены моторного и трансмиссионного масла, а также антифриза. Все это необходимо утилизировать должным образом, что отнимает немало времени, поэтому значительно проще обратиться на ближайшую СТО. Помимо технических жидкостей, выбрасывать в контейнеры запрещено автомобильные покрышки и другие массивные детали.

• **КРУПНОГАБАРИТНЫЙ МУСОР.** Каждый сталкивается с такими отходами в процессе проведения капитального ремонта или строительства. Даже покупка новой мебели сопряжена с проблемой утилизации старой.

Бэс ыйын 5 күнүгэр Болугур нэһилиэтин баһылыга Анна Флегонтова тэрийиитинэн, улуус дьокутааттарын Сэбизин бэрэссэдээтэлин Афанасий Захаровы уонна Мындабаайыттан улуус дьокутаата Дмитрий Ноевы кытта нэһилиэк дьокутааттара көрсөн, бэрт сэргэх кэпсэтии табыста.

Уйгулаах ытык кыыс Амма кытылыгар сытар биэр улахан нэһилиэкпит инники сайдытыгар туһуламмыт болпуруостары көрөн ырыттылар. Баһылык Анна Николаевна бастатан турар, нэһилиэк буддүүтүн тыһытыга тахсар кыһалбалары сырдатта. Манна сиртэн кириэр нолуок уонна аренда төлөбүрэ тустаах бэйэни салайыныы субьегар хайа эрэ чааһа хаалан, буддүүккэ эбилик буоларыгар санаатын эттэ. Бу болпуруос Болугур эрэ нэһилиэтин дьокутааттарын, дьаһалтатын долугутар буолбатах, элбэх нэһилиэк туруорсарын ыйар тобосотох. Салгы сааскы халаан уутун аһарыга улахан үлэ чуолаан, Мындабаайы бөһүөлгэр тэриллэрин бары билэбит Манна сокуон быһыытынан нэһилиэк дьаһалтата буддүүтүгэр эмиз балачча үбү көрүнэрэ ирдэнэр. Нэһилиэк кыага онно толору тийбэтинэн уонна нэһилиэти саас Эбэ уута тахсан, икки ына хайытан, үлүс дыон балыһаага сырыларын уустугурдарын ыйдылар. Манна Болугур дьокутааттара биэр кэмнээх көмө оноһуллан, эвакуационнай пуун толору тэриллэригэр көрдөстүлэр.

Мындабаайылар хаһыс да сыллаларын бааржа туруорсаллар. Эрдэтээни бааржалара эргэрэн, оттуур-мастыыр дыон олус эрдэйдэллэрин ыйдылар. Манна тустаах министиэристибаларга

БОЛУГУР НЭҢИЛИЭГЭ: сайдыыга дьулуһуу

туруорсарга, көмөлөһөргө ыгырдылар. Салгы биэрэги бөбүргөтүүгэ эмиз сурук суруйан туралларын эттилэр. Эппизин ирдэһиңгэ, туруорсуу таһымнаах буолуутугар баа санааларын тизтилэр. Бу икки болпуруос бэбизскэттэн түспөккэ, тустаах улуус дьокутааттарын үлэлэрин былааныгар кириэрэ наада буолбут.

Туризм сайдытыгар элбэх этии кириэн, кэпсэтии сэргэхтик барда. Манна дьокутаат Алексей Дидоров дьонун этиилэри онордо. Уопсай субэнэн Мындабаайыга форсайт – сессия диэн аныгылыы көрүнүнэн тэриллэр форуму ытарга диэн буолла. Ол эбэтэр, быйылгы сылтан сабалаан баар бырайыактары сөргөхсүтэн, сана бырайыактары тэрийэн, ыалпы сытар Соловьев нэһилиэтин кытта кыттыһан, туризм сайдытыгар иннин

диэки дьаныардаахтык хардыылааһын буолуохтаах. Манна, бастатан турар, туризм эйгэтигэр үлэлиэн бадалаах урбаанныыттар өйөбүлү ылан үлэлиэхтээхтэрэ этилиннэ.

Тыа хаһаайыстыбатын болпуруостарыгар дьокутаат Роберт Егорое олус кизэн иһитиннэриини онордо. Кини ыанар ынабы далэтигэ анал политика ытыгыллан, субсидия бэрлэлэригэр этии киллэрдэ. Салгы от үлэтин сабана тизхиныкэ оттугар чэпчэтии оноһулларыгар туруоруста. Үгү тутуллар сыанатын 70 солкуобайга дылы үрдэтиини эмиз дьүүлгэ таһааран кэпсэтиини сытырыбатта. Эти тутууга эмиз сыана быһыытыгар болбонтон тардан, сыллата былааннаах үлэ ытылларыгар санаатын эттэ.

Социальной эйгэсэ ор сылларга дьокутааттаабыт, ытык саастаах

бэтэрээн Николай Михайлов үлүн үйэлэни бырагырааматын оноруобун, онно субэлээн диэн олус карэхсэбиллээх иһитиннэриини онордо. Арасыы-йа национальнай бырайыактарыгар "Активное долголетие" диэн улахан карэхсэбиллээх бырагыраама баарын ырытан дьүүлэһи буолла. Мындабаайы хас биридди 50-тан тахсыбыт олохтоосор "Паспорт долголетия" диэн анал дневник, быраастардан, психологтардан тустаах ыйылардаах уонна доруобуйатын көрүнэригэр соруудахтардаах докумун олохтон, дыон бэйэтин доруобуйатын көрүнэригэр биэр эбии үктэл буолуо этэ диэн быһаарыныы буолла. Сотору Мындабаайыга оптоволокну кириэн сибээс тупсуохтаах, интэриниэт күһэ улаатыхтаах. Онон доруобуйаны кэтээн көрүү, анал браслеттар нөкүө интэриниэт ситиминэн оноһулларыгар тийэ былааннар кэпсэтигэ турдулар.

Түмүккэ Афанасий Захаров уонна Дмитрий Ноев кэккэ туруорсууларга үлэлэһэргэ этиилэрин онордулар. Уһун үйэлэни бырагыраамата Мындабаайы нэһилиэгэр хайаан да тэриллэрэ олус септөөбүн ыйан эттилэр. Дмитрий Ноев аграрнай хамыһыһыаны салайарынан, тыа хаһаайыстыбатын болпуруостарыгар санаатын эттэ, түмсөн биригэ үлэлигэ ыгырда. Улуус дьокутааттара манньк нэһилиэктергэ тахсан үлэлиилэрэ быйылгыттан тэтимирдэ. Сомсолоһуу сылыгар түмсүү тэриллэрэ олус кэскиллээх буолла.

"СО" кэр.

2019 — оросуубулукэз, улууса Сомоболонху сыла

Өрөспүүбүлүкэтээби коллекционердар үһүс сийиэстэриттэн

Сийиэс Дьокуускай куоракка "Модун" үспүрт комплексигар бэс ыйын 2 күнүгэр өрө көтөбүллүүлээхтик ааста. Тэрийээчиллэринэн өрөспүүбүлүкэтээби коллекционердар түмсүүлэрин бэрэссэдээтэлэ Н.К. Иванов, Н.Г. Усова буолаллар. Быйылгы сийиэспит Сомоболонху сылын чэрчитинэн "Норуоттар добродоһуулары" диэн тизмэнэн ытылынна.

Ыһырылаах ыалдыттарынан куоралпыт мэз Сардана Авксентьева, "Барбары" национальной пуонда дириэктэ Альбина Поисеева буоллулар. Сардана Владимировна, Альбина Иннокентьевна хас биридди быыстапканы сыһыан көрдүлэр, коллекционердары кытта олус истинник сэлгэстилэр, ыйыталастылар. Сардана Владимировна бэйэтэ бладхаунд ыт борудатын сувенирдарын коллекциялар. Коллекциятын саамай күндү экспонаттарынан хос эбэтин Ирина Георгиевна 110 саастаах самовара уонна холбуката буолаллар, билиннээһинэ диэри тутта сылдьаллар эбит. Альбина Иннокентьевна сизинэрин асалан, быыстапканы көрдөрдө. Оболор урукку кэми кытта ситимниир быыстапканы сэнээр көрдүлэр. Быыстапкага араас дойду куукулалара, харчылары, мапиттара, истинээбэ ыйанар

тэриэлкэлэрэ, сувенирдары, урукку кэми кэрэһэлиир иһигэр, туттар тэриэллэр. В.И. Ленин туһунан дириг ис хоһоонноох матырыйаллар бааллара киһини сөхтөрөр!

Сийиэспитин В.П. Коротов, М.Е. Друзьянов, А.И. Шукин-Манай, В.К. Старостина, А.В. Васильев-Көрдүгэн, уо.д.а. өрөспүүбүлүкэ улахан коллекционердара бааллара кызгэстэ, үрдүк таһымнаата. Биһиги улуустан Кытаанахтан

"Иэйи" түмсүү салайааччыта Е.Г. Андреева, Чурапчы нэһилиэгиттэн "Маарыкчаан" түмсүүтүттэн 50 сыл устата коллекционер үрдүк аатын сүлүтү И.Н. Попов бааллар. И.Н. Попов быыстапкага знаноктарын коллекциятын кыттан дипломунан, В.В. Григорьева Сэбиэскэй кэминээбэ аюурыккаларынан кыттан дипломунан, К.К. Эверстова араас норуоттар атах таһастарын сувенирынан кыттан үрдүк көмүс мэтээлинэн, Н.Н. Захарова сылдьыт судаарыстыбаларын тэриэлкэлэринэн 2-с истинээһинээ дипломунан балиэтэннилэр. М.А. Гуляева араас омул уруучкаларын туруорда, А.И. Дьячкова, Д.Е. Федорова, Н.К. Данилова, Н.В. Монастырева, М.Н. Дьячкова, М.С. Никитина, Р.А. Федорова атаһаһан-атыылаһан, араас улуустартан "биир ырыылаахтарбытын" көрсөн, үөрэн-көтөн кэллэбит.

Биир балиэ түгүнэн комплекс таһыгар ретро "Волга" массыналар быыстапкалара буолла, үгүс дьон сэнээриитин ылла. Сийиэс түмүгүнэн резолюция ытылынна. Тэрийээчиллэригэр улахан махтап, манньк тэрээһиннэр аны дараны буол турдуннар.

Надежда ЗАХАРОВА, сийиэс кыттылаабы.

Фестиваль коллекционеров в Чурапче

Ради того, чтобы увидеть красоту и изящность уникальных, старинных вещей, можно не спеша преодолеть тысячи километров в далекую Чурапчу, а достигнув цели, посетить IV фестиваль коллекционеров который прошел на днях в Чурапчинском улусе. Тема фестиваля посвящена Году консолидации в Республике Саха (Якутии) и в Чурапчинском улусе.

В переводе с латинского слово фестиваль - означает широкую общественную, праздничную встречу, сопровождающуюся просмотром достижений. В нашем случае состоялся смотр в мире коллекционирования. Представьте себе, люди привезли на показ самые дорогие реликвии, которые хранятся в их семьях и передаются из поколения в поколение, как самая дорогая память о прошлом. Экспонаты по своей ценности бесценные, которые не увидишь в музеях и на общественных выставках. Конкурсанты привезли из разных уголков нашей республики старинную якутскую утварь в основном из дерева, согласитесь очень опасно при транспортировке, а также небезопасно менять лостоянный температурный режим предметов, которым уже тысячи лет с момента производства их неизвестными якутскими мастерами - ремесленниками. Коллекционеры рискуя сохранностью изделий, привезли на конкурс старинные якутские национальные посуды - чороны, кытты, тууасы и много других предметов домашней утвари, которыми пользовались несколько поколений подряд их предки.

Следующая номинация конкурса называлась «Национальные женские украшения». Только от одного слова «украшения» можно закрыть глаза и просто визуальное представить, какая красота была выставлена на обозрение перед взором тех, кто прибыл на этот праздник невзирая на занятость и прочие материальные дела. Прибыли поддержать своих коллег по увлечению, непокалели об этом, потому что, такое событие никак нельзя пропускать людям ценящим историю своей Родины.

Якутские национальные украшения, что может быть красивее этого? Видя старинный или кэбинэр, перед глазами рисуется образ женщины, которая одевала его на праздничное событие. Каждое украшение мастеров носило сократный смысл уберечь от глаза и порчи и даже от пули своего хозяина или хозяйку. Эти украшения изготавливались индивидуально для каждого владельца, показывая его статус, семейное положение и наличие семейного состава. В этом конкурсе скорее всего было трудно выбрать победителя, так как все представленные украшения были по своему красивы.

Номинация «Старинные школьные принадлежности», тут коллекционеры экспонировали свои личные школьные тетради из школьной жизни. Показатель отличия школьника советского времени от современного, несут в себе тетради учеников начального класса, тут наглядно видно какое внимание было уделено уроку чистописания и каллиграфии детям прошлых лет. На мой взгляд это зависело от многих факторов, которые были соблюдены во времена СССР. Например, парта Эрисмана была изготовлена с учетом роста и объема ребенка начального класса. Эта парта была с наклоном стола и откидной столешницей. Скамейка приделана к столу и имела спинку для удобства детей. Все углы парты Эрисмана были закругленные для безопасности при подвижных играх во время перемены, ведь это все таки дети.

Конкурс игрушки моего детства - самый милый и навеивающий воспоминания из детства, ту беззаботную пору, которая у каждого из нас вызывает разные чувства и ассоциации. Милые пупсы сохранившие свой первозданный вид, они не имели отдельно двигающиеся ручки и ножки, это были куклы для пелинания. Каждая девочка из прошлого имела такого пупсика, играя в него она имела первые навыки материнского инстинкта.

Ну и последний конкурс поддерживающий тему фестиваля «Год консолидации» это конкурс «Сувениры разных народов». В этом конкурсе коллекционеры представили чайники и тарелки разных стран и народов. Куклы в национальных костюмах радовали глаз своим многообразием. Весь этот конкурс показывал о широте нашей страны, о свободном перемещении граждан нашей республики в любую точку нашей планеты и сохранении памяти в виде сувенира с той страны, где они имели возможность побывать.

Вот такой широкий спектр номинаций был на IV фестивале в Чурапче в местности Магаайы, где проводят ежегодно ысыах местное население улуса. Да и сам фестиваль был похож на проведение летнего праздника якутов ысыах. Все конкурсанты были в национальном костюме, проводились спортивные состязания народа Якутии. Также на фестивале была отмечена юбилейная дата длиной в пол века, а именно 50-летие в коллекционировании Попова Ивана Николаевича.

Все это многообразие было проведено жителями Чурапчинского улуса под чутким руководством руководителя группы коллекционеров «Маарыкчаан» Захаровой Надеждой Николаевной. Группа сравнительно молодая, ей всего семь лет, но организация и проведение торжества фестиваля была на высоком уровне. Это говорит о сплоченности населения этого улуса, о хорошем руководстве главы улуса Ноговицына Алексея Алексеевича. К работе над проведением мероприятия были подключены все сферы общественной организации и культурного управления. Вся организация была заранее продумана и серьезно подготовлена.

Поздравляем с завершением «IV фестиваля» коллекционеров которые приняли активное участие в мероприятии. Вы провели праздник, он останется у нас на долго в памяти. Всем огромное спасибо! Чурапчинцы Уруй-Айхан!!!

Надежда УСОВА, РОО «Коллекционеры Якутии».

Бэлиэ түгэи

Диринг – обо сааспыт уйата

Бэс ыйын 8 күнүгэр Диринг нэһилиэгэр детдомна иитиллибит, олох кизэн суолугар кынаттанан көппүт оболор мустан, көрсүһүүнү тэрийэн – иккис дойдуну оностубут Дириммит көй салгынынан тыһынныбыт, олорбут дьыэбит тэлгэһитигэр сэлгэстэбит, тапталлаах дьыэбит сылаас илгизини сизэттибит.

Дирингээбэ обо дьыэтэ 30 сыл үлээбэтин тухары бэрт элбэх оболор өйөбүл-тирэх буолбута, олохтоохтор истин сыһыаннара, ийэ-аба тапталыгар тутах оболорго ийэ-аба буолбуттара. 47 сыл аннараа өттүгэр хаарыан таптыыр дьыэбиттэн араарыттар, иккис дойдуну оностубут Дириммиттэн тэйиппиттэрэ. Билигин да Диринтэн кынаттанан тахсыбыт оболор сибээстэһэбит, хаһан да, хаһна да буолларбыт Чурапчыбыт аатын ааттатабыт, санаабытын дойдубутугар уурабыт. Долгутуулаах көрсүһүү күн айылҕабыт чабыл күнүнэн көрүстэ, сирбит-уоллупут дьэрэкээн симэһинэн симэһэн хаамтарда.

Холтобо нэһилиэгин баһылыга Борис Петрович Архипов көрүстэ, эбэрдалээн санаабытын көтөхтө, күндүтүк саныыр ийэ тэнэ баспытааталларбыт Мария Прокопьевна Собакина, Мария Дмитриевна Собакина көрсөн, үөрүүбүтүн үрдэттилар, кэс тылларын эттилар. Дирингээбэ дьахтар Сэбизиттэн Лидия Гаврильевна Кирсанова, «Арасыыһа ийэлэрэ» түмсүүтүн Валентина Николаевна Петрова, Татьяна Ивановна Сергеева уонна Диринтэн олорор убайыт Николай Николаевич Иванов оболор доборо Аниһа Афанасьевнаһын салаамааттаах алаадынан, кыһыннаар кымыһыан көрүстүлэр. Алексей Александрович

Никонен оркуола мусойун көрдөрдө, онно детдом оболорун, оболорун көрдөрөр мунука долгутуулаах экскурсияны онордо. Манна даһатан эттэххэ, детдом оболор Дирин олохтоохторо олохсуйа хаалбыттарынан, биригэ үөрэммиттэринэн, төрөппүттэрэ үлээбэбиттэринэн бары сыһыаннаахтар. Биһиги хардатын Борис Архиповка Диринг нэһилиэгэ социальнай хайысхага сайдыытыгар сүбэ уонна нэһилиэккэ мусой аһыллытыгар баһабытын - көрдөһүү суругу туттардыбыт. Иитиллэн тахсыбыт дьыэбит бастакытын Танара дьыэтэ, онтон оркуола, детдом, обо саада буолан турбута билигин иччитэхсийэн тураахтыыр. Быһыргы тутуу буолан, күн бүгүнүгэр диэри акылаата, мунукутара, үрдэ да хамсаабакка дьэрэһэн турар уонна турар да сирэ олус табыгастаах, кизэн-куон уһаайбалаах.

Бу мустууга оболор 55 сыл аннараа араһан баран, эргилтэн кэлбиттэрэ олус элбэби этэр. Саамай эдэрдэрэ 60-чагарын ааспыт, онтон уһа саастаах «оболор» көрсөн, аһынан уонна дуоһуйан тарбастыбыт. Олох сайдарын тэнинэн Дириммит эмиз улаата-кэһи, үүнэ-сайда турарын билсэн, олохтоох нэһилиэгин ытыһын үрдүгэр түһэрэн, көрсүбүтүттэн санаабыт сырдаата, иитилибит түөлбөбитигэр тапталбыт улаатта.

Олохтоох хаһыат нөһүө Холтобо нэһилиэгин баһылыгар Борис Архиповка, уопастыбаннаһка, олохтоохторго махтаптыын тиздэбит. Олоххот туруктаах, ычмаккыт кэскиллээх, чөл, чэгиэн буолун диэн алгыспытын этэбит.

Дирингээбэ обо дьыэтин иитиллээчиллэрэ.

